

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล ปัญหาและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาดังโครงสร้าง หน้าที่ การจัดการของศูนย์บริการสาธารณสุขในค้ำที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของแม่และเด็ก ทั้งในส่วนที่ทางศูนย์บริการสาธารณสุขทำเอง และได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลของรัฐ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก ในส่วนที่ดำเนินการไปแล้วกับส่วนที่คาดหวังไว้ว่ามีความเหมาะสม ถูกต้อง และประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดในสภาวะปัจจุบัน โดยเฉพาะค้ำบุคลากร
3. เพื่อศึกษาดังปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

สมมุติฐานในการวิจัย

1. การดำเนินงานในการให้บริการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพของแม่และเด็ก ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรตามเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลของรัฐเท่าที่ควร
2. การดำเนินงานในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของแม่และเด็กจะดีขึ้นถ้ามีเจ้าหน้าที่ในการให้บริการทางค้ำนี้เพิ่มมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการใช้แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นของแพทย์หัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่พยาบาล และผู้รับบริการ เกี่ยวกับการจัดการและการดำเนินงานในการให้บริการค้ำอนามัยแม่และเด็ก ทั้งนี้รายละเอียดดังนี้

1. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ แพทย์หัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่พยาบาล และผู้รับบริการ จากศูนย์บริการสาธารณสุข สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 24 แห่ง โดยมีจำนวนตัวอย่าง คือ แพทย์หัวหน้าศูนย์ 24 คน เจ้าหน้าที่พยาบาล 120 คน และผู้รับบริการ 240 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 3 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับแพทย์หัวหน้าศูนย์ เกี่ยวกับโครงสร้างและการบริหารงาน ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบตามที่กำหนดให้ ส่วนข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบริการลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ชุดที่ 2 แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่พยาบาล แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เติมคำ กำหนดคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 2 เป็นรายการเกี่ยวกับการดำเนินงาน ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า ส่วนความคิดเห็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการให้บริการ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

ชุดที่ 3 แบบสอบถามสำหรับผู้รับบริการ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 2 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับบริการค่านามียัมแม่ และเด็กที่ได้รับจากศูนย์ และโรงพยาบาลของรัฐ ลักษณะคำถามเป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบริการลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปถึงแพทย์หัวหน้าศูนย์ฯ และได้ขอความร่วมมือ

จกแพทย์หัวหน้าศูนย์ เจ้าหน้าที่พยาบาล และผู้รับบริการที่เป็นตัวอย่างประชากร
 ทอมแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 384 ฉบับได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์ 352 ฉบับ คิด
 เป็นร้อยละ 91.67

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการดังนี้

- ชุดที่ 1 แบบสอบถามแพทย์หัวหน้าศูนย์ ได้วิเคราะห์หาค่าร้อยละ
- ชุดที่ 2 แบบสอบถามเจ้าหน้าที่พยาบาล ได้วิเคราะห์หาค่าร้อยละ
 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- ชุดที่ 3 แบบสอบถามผู้รับบริการ ได้วิเคราะห์หาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดการและการดำเนินงานค่านามัมย์แม่และเด็กของศูนย์
 บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

นโยบายงานนอมัมย์แม่และเด็ก

การส่งเสริมสุขภาพนอมัมย์แม่และเด็กของศูนย์บริการสาธารณสุข เป็นการ
 ปฏิบัติงานตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร โดยยึดถือหลักของสำนักนอมัมย์ ซึ่งสอดคล้อง
 กับนโยบายส่วนใหญ่ของกระทรวงสาธารณสุข และเน้นหนักไปในด้านป้องกันโรค
 และส่งเสริมสุขภาพประชาชน

โครงสร้างของศูนย์บริการสาธารณสุข

- มีการกำหนดหน้าที่และขอบข่ายงานเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นส่วนใหญ่
 และศูนย์ฯ บางแห่งร้อยละ 50 มีคู่มือในการปฏิบัติงานด้วย เพื่อเป็น
 แนวทางในการปฏิบัติงานใ้ถูกต้อง ช่วยให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสามารถ
 เข้าใจถึงหน้าที่ของตนเองใ้ถูกต้อง นับเป็นการป้องกันการปฏิบัติงาน
 ผิดพลาด ช่วยให้การทำงานเป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้ประสานงาน
 สอดคล้องกัน
- มีการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการแก่ประชาชน
 ส่วนใหญ่จะประชุมเดือนละ 1 ครั้ง และประชุมทุกครั้งที่มีปัญหา เพื่อ
 แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในด้านวิชาการ การปฏิบัติงาน

และอื่น ๆ ตามความจำเป็น นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

- มีการสนับสนุนส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ไปอบรม ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเสมอตามโอกาส หรือเมื่อตนสังกัดแจ้งมาว่ามีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถในการทำงานให้มากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับการฝึกอบรมเอง เป็นประโยชน์แก่หน่วยงานและผู้รับบริการ

หน้าที่ในการให้บริการทางค่านามัยแม่และเด็ก

1. สํารวจและวิจัยสุขภาพอนามัยของครอบครัวประชาชนในเขตรับผิดชอบ สภาพความเป็นอยู่ สภาพที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจ โรคภัยไข้เจ็บ อาหารการกิน ซึ่งผลจากการสำรวจจะเป็นแนวทางช่วยให้การดำเนินงานทางค่านามัยแม่และเด็ก
2. บริการตรวจสุขภาพเด็กเล็ก การเจริญเติบโต แนะนำวิธีเลี้ยงดูเด็กที่ถูกต้อง สอนการให้อาหาร ให้การป้องกันโรค แจกนมแม่จนกว่ารุ่ง
3. บริการตรวจและบำบัดโรคแกมมารคาและเด็ก
4. ตรวจครรภ์ แนะนำการปฏิบัติตนและอาการในระยะตั้งครรภ์
5. บริการสุขศึกษาและเผยแพร่วิธีป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ โดยการสอนแม่ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว
6. บริการเยี่ยมแนะนำและให้การพยาบาลที่บ้าน ตลอดจนให้คำแนะนำปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ
7. บริการป้องกันโรคให้แม่และเด็ก

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มาใช้บริการค่านามัยแม่และเด็กที่ศูนย์บริการสาธารณสุข โดยเฉลี่ยมีไม่เกิน 50 คนต่อวัน โดยส่วนใหญ่ผู้มารับบริการมีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี และส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาน้อย คือ อยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด มีอาชีพที่มีรายได้ต่ำเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 3,000 บาท และส่วนใหญ่มีบุตรไม่เกิน 2 คน ซึ่งสาเหตุที่ผู้รับบริการของศูนย์ เพราะวา ที่อยู่อาศัยของผู้รับบริการอยู่ใกล้กับศูนย์ จึงสะดวกใน

การเกินทาง นอกจากนี้ยังเสียค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากบริการของศูนย์บริการสาธารณสุข ส่วนใหญ่ให้บริการโดยไม่คิดมูลค่า ซึ่งส่วนใหญ่ผู้มาใช้บริการทางด้านการตรวจสุขภาพ เด็กดีและรักษาโรคทั่วไป ผู้มารับบริการมาใช้บริการทางด้านการตรวจครรภ์และตรวจ หลังคลอดกนอย

การจัดการของศูนย์บริการสาธารณสุข

- งบประมาณ ในการดำเนินงานค่านอนามัยแม่และเด็กของศูนย์บริการสาธารณสุขจากการศึกษาพบว่า งบประมาณในการดำเนินงานที่ได้รับนั้นส่วนใหญ่มิเพียงพอ เนื่องจากจำนวนผู้มาใช้บริการค่านอนามัยแม่และเด็กกับศูนย์บริการสาธารณสุขยังมีจำนวนน้อยอยู่เมื่อเทียบเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นงบประมาณที่ตั้งไว้ส่วนใหญจึงเพียงพอ

- บุคลากร จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานค่านอนามัยแม่และเด็ก ส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี โดยมีวุฒิการศึกษาในระดับอนุปริญญาพยาบาล และส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทำงานมานานกว่า 10 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่าง 11 - 15 ปี มากที่สุด นอกจากนี้ยังได้รับการฝึกอบรมจากสำนักอนามัยด้วยซึ่งมีผลให้เจ้าหน้าที่เหล่านี้ส่วนใหญมีความรู้ ความเข้าใจในงานอนามัยแม่และเด็กดีพอสมควร และสามารถปฏิบัติงานในงานอนามัยแม่และเด็กในการให้คำแนะนำในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในเกณฑ์น่าพึงพอใจ คือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.5 ซึ่งเจ้าหน้าที่เหล่านี้มีส่วนในการวางแผนการตัดสินใจและการวิจัยในงานที่ทำอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือ ค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า

2.5

- การประสานงาน ศูนย์บริการสาธารณสุขจะดำเนินงานค่านอนามัยแม่และเด็กประสบความสำเร็จเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการประสานงานที่ดีด้วย ซึ่งการประสานงานเป็นกระบวนการสำคัญในการที่จะช่วยงานให้บรรลุถึงเป้าหมาย ใคอย่างสะดวกรวดเร็ว เป็นการขจัดปัญหาความขัดแย้งหรือข้อขัดข้องของงานซึ่งกันและกัน ทั้งยังเป็นการเชื่อมโยงการบริหารงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งศูนย์บริการสาธารณสุขไม่สามารถดำเนินการค่านอนามัยแม่และเด็กให้สำเร็จได้ตามลำพัง ท้องอาศัยการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินงานด้านอนามัยแม่และเด็กภายในศูนย์ส่วนใหญ่ มีการร่วมมือประสานงานกับคหกรรมสุมคร และการทำงานด้านนี้ของศูนย์บริการสาธารณสุขกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองตาง ๆ ของกรุงเทพมหานคร องค์การอื่น ๆ ภายนอกกรุงเทพมหานคร เช่น สภาสังคมสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งได้รับการร่วมมือประสานงานกับคหกรรมสุมคร คือค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.5

ส่วนการประสานงานกับโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งการดำเนินงานด้านอนามัยแม่และเด็ก ของศูนย์บริการสาธารณสุขจำเป็นต้องควบคู่ไปกับการดำเนินงานของโรงพยาบาลตาง ๆ ซึ่งศูนย์บริการสาธารณสุขจะส่งหญิงมีครรภ์ที่ฝากครรภ์ไว้กับศูนย์ไปคลอดที่โรงพยาบาล โดยใช้บัตรส่งตัว ในทำนองเดียวกันโรงพยาบาลก็จะส่งรายชื่อผู้ป่วยหรือหญิงหลังคลอดและทารกให้กับศูนย์ เพื่อศูนย์ฯ จะไปทำการเยี่ยมต่อไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ศูนย์บริการสาธารณสุขได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลของรัฐอยู่ในระดับเกณฑ์ปานกลางเท่านั้น

การดำเนินงานในการให้บริการด้านอนามัยแม่และเด็ก

ลักษณะงานที่เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติงานในการให้บริการด้านอนามัยแม่และเด็กแก่ประชาชนเป็นประจำ คือ ค่าเฉลี่ยมากกว่า 4.5 ดังนี้

- จัดชวนและแนะนำให้เด็กไปรับการฉีดวัคซีนและปลูกฝีตามกำหนดได้ที่ศูนย์บริการสาธารณสุข
- อธิบายประโยชน์ที่ได้จากการให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็ก และให้บริการสร้างภูมิคุ้มกันโรค
- อธิบายให้ทราบว่าโรคอะไรบางอย่างที่สามารถป้องกันโดยให้ภูมิคุ้มกันได้
- ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเด็กเจริญเติบโตโตไม่ตี เช่น ให้คำแนะนำเรื่องอาหารเสริมเลี้ยงทารกและอาหารเด็กก่อนวัยเรียน
- ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
- ให้คำแนะนำและดูแล หญิงมีครรภ์ หญิงหลังคลอด

ลักษณะงานที่มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50)

- การวางแผนในการให้บริการค่านามัยแม่และเด็ก
- ติดตามเยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอดและทารก เพื่อประเมินผลการปฏิบัติ
ตนหลังจากได้รับคำแนะนำในเรื่องปัญหาสุขภาพและวิธีปฏิบัติตนหลัง
คลอดและทารก
- ออกเยี่ยมบ้านให้คำแนะนำและความรู้แก่หญิงตั้งครรภ์
- แนะนำและบริการสวัสดิภาพแก่แม่และครอบครัว

ลักษณะงานที่มีการปฏิบัติงานเป็นครั้งคราว (ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50)

- มีส่วนในการตัดสินใจในการวางแผนการปฏิบัติงานอนามัยแม่และเด็ก
- ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่าง ๆ และวางแผนปรับปรุงแก้ไขงาน
อนามัยแม่และเด็ก
- การสำรวจและวิจัยการปฏิบัติงานค่านามัยแม่และเด็ก

จากการศึกษาค้นคว้า จะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ อยู่ในเกณฑ์พอใจ คือค่าเฉลี่ยอยู่สูงกว่า 3.5 ยกเว้นการตัดสินใจในการวางแผนปฏิบัติงาน และวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับงานที่ทำ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง คือค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.5

เปรียบเทียบผลการดำเนินงานในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก
ในส่วนที่ดำเนินการไปแล้วกับส่วนที่คาดหวังไว้

จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่จะปฏิบัติงานค่านามัยแม่และเด็กตามความสามารถอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม แต่ผลการปฏิบัติงานที่ออกมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งที่คาดหวัง เป้าหมายที่ตั้งไว้ พบว่า ในปี พ.ศ. 2525 งานทางค่านามัยหญิงมีครรภ์ไม่บรรลุเป้าหมาย และในปี พ.ศ. 2526 การตรวจสุขภาพหญิงมีครรภ์ การตรวจสุขภาพหญิงหลังคลอด และการตรวจสุขภาพเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ และจากความคิดเห็นของแพทย์หัวหน้าศูนย์บริการสาธารณสุขก็ได้ผลสอดคล้องกันคือ มีศูนย์บริการสาธารณสุขที่ดำเนินงานค่านามัยแม่และเด็กบรรลุเป้าหมาย 80 - 100 % อยู่เพียงร้อยละ 54.55 เท่านั้น นอกจากนั้นยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่ง

จากความคิดเห็นของแพทย์หัวหน้าศูนย์บริการสาธารณสุข... ส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นว่า การที่ดำเนินงานค่านนี้ไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เนื่องจากประสมปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. ขาดแคลนจำนวนเจ้าหน้าที่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่ขาดแคลนมากที่สุดคือแพทย์ ซึ่งตามปกติ สำนักอนามัยกำหนดว่าศูนย์ 1 แห่ง จะต้อง มีแพทย์ 2 คน คือแพทย์หัวหน้าศูนย์ กับแพทย์ผู้ช่วย แต่ในทางปฏิบัติมีศูนย์บริการสาธารณสุขหลายแห่ง ที่มีแพทย์หัวหน้าศูนย์ฯ เพียงคนเดียว ซึ่งเป็นอุปสรรคมากในกรณีที่แพทย์ต้องประชุมหรือไปรับการอบรมหรือกรณีที่แพทย์ป่วยหรือลาพักרון ทำให้ศูนย์ฯ นั้น ๆ ขาดแพทย์ที่จะตรวจรักษาผู้มารับบริการได้ นอกจากขาดแพทย์แล้ว รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่พยาบาล โดยเฉพาะพยาบาลสาธารณสุขที่ต้องทำหน้าที่เยี่ยมบ้านประชาชน ซึ่งจากแบบสอบถามเจ้าหน้าที่พยาบาลพบว่า ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่สามารถเยี่ยมบ้านแม่และเด็กได้ตามกำหนดระยะเวลาได้เพียงในระดับปานกลางเท่านั้น ไม่สามารถเยี่ยมบ้านแม่และเด็ก เพื่อให้การดูแลและแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพของแม่และเด็กได้ตามเป้าหมายที่ต้องการได้ทั่วถึง ซึ่งจากการสอบถามผู้รับบริการ พบว่า ผู้รับบริการจำนวนมากร้อยละ 75.91 ไม่เคยได้รับการเยี่ยมบ้านจากเจ้าหน้าที่เลย หรือได้รับการเยี่ยมบ้านน้อยครั้ง ทำให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่เยี่ยมบ้านไม่สามารถเยี่ยมบ้านแม่และเด็กได้มากเท่าที่ควร ซึ่งสาเหตุมาจากจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสมกับปริมาณงานค่านนี้ที่ต้องปฏิบัติทำให้การดำเนินงานการดูแลไม่ทั่วถึง อันเป็นเหตุให้งานล้มมือ โดยเฉพาะงานเยี่ยมบ้าน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของงานอนามัยแม่และเด็กที่จะแนะนำให้แม่และเด็กมารับบริการของศูนย์ และเป็นวิธีการที่จะติดตามให้คำแนะนำการพยาบาลที่บ้านตามความเหมาะสมแก่แม่และเด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายใหญ่ และจากความคิดเห็นของแพทย์หัวหน้าศูนย์บริการสาธารณสุขมีความคิดเห็นว่าการเผยแพร่ความรู้ค่านอนามัยแม่และเด็กให้มีประสิทธิภาพ ควรโรงพยาบาลเยี่ยมบ้านมากที่สุด เพราะพยาบาลเยี่ยมบ้านสามารถให้คำแนะนำ ความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้รับบริการถึงที่อยู่อาศัยอันจะทำให้ผู้รับบริการมีความเข้าใจมากขึ้นหรือบางครั้งก็ปฏิบัติใหญ่กว่า เพราะผู้รับบริการส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยซึ่งบางรายอ่านสิ่งพิมพ์ที่ให้คำแนะนำไม่ออกทำให้ไม่เข้าใจ ถ้ามีพยาบาลเยี่ยมบ้านไปให้คำแนะนำและคอยกระตุ้นให้ปฏิบัติที่บ้านจะทำให้งานค่านอนามัยแม่และเด็กดีขึ้น ซึ่งแพทย์และเจ้าหน้าที่เกือบทั้งหมดเห็นตรงกันว่า

ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานค่านนี้เพิ่มมากขึ้นให้เหมาะสมกับปริมาณงานที่ต้องทำ ทั้งนี้จึงสอดคล้องกับสมมุติฐานในข้อที่ว่า การดำเนินงานในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของแม่และเด็กจะดีขึ้น ถ้ามีเจ้าหน้าที่ในการให้บริการทางค่านนี้เพิ่มมากขึ้น

2. ผู้รับบริการไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีการอพยพมาจากต่างจังหวัดเป็นจำนวนมากเพื่อมาทำงานชั่วคราว ซึ่งบุคคลเหล่านี้ส่วนใหญ่มักมีการศึกษาน้อยฐานะยากจน อาศัยตามแหล่งชุมชนแออัดไม่ค่อยมารับบริการเพราะต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพจึงไม่มีเวลาที่จะสนใจสุขภาพอนามัยของตนเองและบุตร จะมาพบแพทย์ก็ต่อเมื่อร่างกายไม่สบาย ไม่เห็นความสำคัญของการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพและไม่เข้าใจถึงบริการอนามัยแม่และเด็กที่ศูนย์บริการสาธารณสุขให้บริการ ซึ่งการที่ประชาชนไม่เห็นความสำคัญและไม่เข้าใจในบริการค่านอนามัยแม่และเด็กอาจสืบเนื่องมาจากการศึกษาของบุคคลเหล่านี้มักมีการศึกษาค่า ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ส่วนมากมีการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคของตนเองและบุตร เมื่อเวลาถึงครรภ์หรือหลังคลอดมักจะมีปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเพราะฝังใจในความเชื่อเก่า ๆ ขนบธรรมเนียมเดิม เชื่อความตักเตือนของผู้ใกล้ชิดที่ผิด ๆ ในเรื่องอาหารการกิน เป็นต้น ซึ่งทำให้ร่างกายของแม่และทารกไม่แข็งแรงสมบูรณ์เท่าที่ควร ถึงแม้เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขจะให้คำแนะนำความรู้ต่าง ๆ ในการปฏิบัติตนสำหรับมารดาและทารกแก่มารดาเหล่านี้ก็ตาม แต่ก็มักจะไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำเท่าที่ควรมักจะไม่มาพบแพทย์เพื่อทำการตรวจครรภ์บ่อยครั้ง เมื่อฝากครรภ์แล้วก็ไม่จะมาพบแพทย์จนกระทั่งครบกำหนดคลอดจึงไปคลอดที่โรงพยาบาลเลย หรือในหญิงหลังคลอดมักจะไม่มาตรวจสุขภาพของตนเอง จะมาก็เพียงนำเด็กมาตรวจสุขภาพเด็กก็ และนำเด็กมาฉีดวัคซีนเท่านั้น ซึ่งในบางรายนำเด็กมาฉีดวัคซีนครบแล้วก็จะขาดหายไปเลยไม่นำเด็กมาตรวจสุขภาพเด็กที่อีก เพราะคิดว่าฉีดวัคซีนครบแล้วไม่จำเป็นต้องนำเด็กมาตรวจสุขภาพเด็กที่อีกหรือในบางรายนำเด็กมาฉีดวัคซีนป้องกันโรคยังไม่ครบก็ขาดหายไปเพราะมีการโยกย้ายสถานที่อยู่อาศัยและไม่นำเด็กมาฉีดวัคซีนอีกเมื่อครบกำหนด ในกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะในชุมชนแออัดยังมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่ได้

รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค เนื่องมาจากพ่อแม่เด็กมักจะมุ่งที่การทำมาหากิน เลี้ยงปากเลี้ยงท้องเป็นอันดับแรก ส่วนการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพมิได้ คำนึงถึง ฉะนั้นการชักจูงประชาชนก็ยังไม่ได้อผลเต็มที่ ประชาชนจึงมาใช้บริการ กับศูนย์บริการสาธารณสุขน้อย นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากผู้รับบริการไม่เข้าใจใน เรื่องเกี่ยวกับบริการที่กรุงเทพมหานครให้กับประชาชนอย่างเพียงพอ และประชาชน บางคนมีค่านิยม ไม่นิยมของถูก เพราะคิดว่าสิ่งที่ถูกมักเป็นสิ่งที่มีความภาพไม่ดี ไม่เลื่อมใส ศรัทธา ซากความเชื่อผิดๆ มองว่าศูนย์ฯ เหมาะสมกับคนยากจน ซึ่งเป็นการแบ่ง ชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ซึ่งสาเหตุดังที่กล่าวมาแล้วส่วนใหญ่เกิด จากกรุงเทพมหานครขาดการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับศูนย์ฯ และงานบริการของศูนย์ฯ เท่าที่ควรนั่นเอง

3. การประสานงานกับโรงพยาบาลของรัฐยังไม่ดีเพียงพอเท่าที่ควร มัก จะขาดความช่วยเหลือเท่าที่ควร เป็นเหตุให้งานล่าช้าและก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ ซึ่งกันและกัน แม้ว่าจะมีการประชุมหารือตกลงตามหลักการในการช่วยเหลือซึ่งกันและ กันจนเป็นที่เข้าใจระหว่างผู้บริหารระดับสูงก็ตาม แต่ในระดับปฏิบัติงานคือเจ้าหน้าที่ ของโรงพยาบาลบางแห่งยังไม่เข้าใจดีพอในจุดประสงค์และนโยบาย เช่น การขอ ความร่วมมือในการส่งหญิงมีครรภ์จากศูนย์บริการสาธารณสุขไปคลอดที่โรงพยาบาล ยังไม่ได้รับความสะดวก เนื่องจากมักถูกท้วงติงจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลที่ศูนย์ บริการสาธารณสุขแนะนำไปว่าทำไมมาคลอดที่โรงพยาบาลทั้งที่ฝากครรภ์ไว้กับศูนย์ บริการสาธารณสุข ทำให้ผู้ป่วยเกิดความรู้สึกว้าวุ่นเมื่อฝากครรภ์กับศูนย์บริการสาธารณสุข แล้วไม่ได้รับความสะดวกในการคลอด ทำให้หญิงมีครรภ์ไม่มาฝากครรภ์ที่ศูนย์บริการ สาธารณสุขอีกกลับไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล ถ้าได้รับความสะดวกและความร่วมมือ จากเจ้าหน้าที่มากขึ้นก็จะทำให้เป้าหมายของศูนย์บริการสาธารณสุขในการให้บริการ คำนอนามัยแม่และเด็กดีขึ้น

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้ว การส่งรายชื่อผู้ป่วยหลังคลอดมายังศูนย์บริการ สาธารณสุขของโรงพยาบาลบางแห่งล่าช้า กว่าจะมาถึงศูนย์บริการสาธารณสุขเพื่อให้ เจ้าหน้าที่ออกทำการเยี่ยมบางครั้งเด็กก็มีอายุหลายเดือนแล้ว ซึ่งล่าช้าเกินไป ถ้า

เจ้าหน้าที่สามารถทำการเยี่ยมบ้านมารดาและทารกหลังจากออกจากโรงพยาบาลได้โดยเร็วก็จะทำให้เป้าหมายในการดูแลสุขภาพมารดาและทารกให้คืนสู่สภาพปกติสมบูรณ์ซึ่งทั้งมารดาและทารกได้ดียิ่งขึ้น และโรงพยาบาลบางแห่งก็แจ้งเรื่องหญิงหลังคลอดมายังศูนย์บริการสาธารณสุขน้อยมาก ซึ่งบางโรงพยาบาลแทบจะไม่มีเลย ทำให้การส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสุขภาพแก่มารดาและทารกในเขตความรับผิดชอบโดยลดน้อย

ในบางครั้งการส่งรายชื่อผู้ป่วยหลังคลอดให้ทางศูนย์บริการสาธารณสุขไปเยี่ยมบ้านมารดาและทารกนั้น ทางโรงพยาบาลบอกที่อยู่ที่จะต้องไปเยี่ยมไม่ชัดเจน ไม่บอกสถานที่ใกล้เคียงหรือบอกจุดสำคัญ ๆ ทำให้การเยี่ยมบ้านติดตามยากโดยเฉพาะในเขตที่มีพื้นที่กว้างมาก เช่นชนบุรี บอกแคว้นเลขที่อย่างเดียวทำให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสาธารณสุขไม่สามารถออกเยี่ยมบ้านมารดาและทารกได้หรือเสียเวลาในการหาบ้านมาก ซึ่งทำให้การเยี่ยมบ้านในครั้งนั้นเสียเวลาและประโยชน์ไปแทนที่จะใช้เวลาไปเยี่ยมบ้านได้หลายแห่ง ซึ่งปัญหาการเยี่ยมบ้านไม่พออนาจมีสาเหตุมาจาก ผู้ที่คลอดมักจะไม่แจ้งที่อยู่ตามทะเบียนบ้านแต่ที่พักจริงไม่ได้อยู่ตามนั้น

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ทำให้การดำเนินงานด้านอนามัยแม่และเด็กของศูนย์ฯ ไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิผล เท่าที่ควร ดังนั้นจึงสอดคล้องกับสมมุติฐานในข้อที่ว่า การดำเนินงานในการให้บริการส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพของแม่และเด็กยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรตามเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากยังไม่ได้รับความร่วมมือจากโรงพยาบาลของรัฐเท่าที่ควร

4. ปัญหาในการออกเยี่ยมบ้าน จากที่กล่าวมาแล้วว่าการเยี่ยมบ้านเป็นหัวใจสำคัญของงานอนามัยแม่และเด็กที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคือ แม่และเด็ก เพื่อให้การดูแลและแนะนำในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องหลังคลอดและทารกจะได้ฟื้นฟูสภาพร่างกายให้คืนสู่สภาพปกติโดยเร็ว สร้างศรัทธาความเชื่อมั่นและเข้าถึงจิตใจของผู้เป็นมารดาว่าเป็นอย่างไรจะก่อให้เกิดคำแนะนำที่ถูกต้อง ให้การช่วยเหลือและแนะนำแก่ญาติผู้ป่วยในการดูแลผู้ป่วยและทารกที่ถูกต้องและชักชวนให้มาตรวจสุขภาพที่ศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้มารดา นำเด็กมาตรวจ

สุขภาพเด็กดีและได้รับภูมิคุ้มกันโรคได้ครบ ถ้ามีการขาดหายไปก็จะคิดถึงตามถึงบ้าน
 แต่การเยี่ยมบ้านนี้มักทำไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายประการ
 คือ นอกจากกำลังเจ้าหน้าที่ที่จะออกเยี่ยมบ้านไม่เพียงพอ ปัญหาที่อยู่ไม่ชัดเจนทำให้
 หาบ้านลำบาก ยังมีปัญหาในเรื่องยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางไม่สะดวก เพราะ
 แต่ละศูนย์ฯ มีรถยนต์เพียง 1 คันเท่านั้น ซึ่งได้รับมอบจากองค์การยูนิเซฟ เนื่องจาก
 เป็นรถยนต์คันเล็กจึงไม่สามารถที่จะทำการจัดส่งเจ้าหน้าที่ได้วันละ 1 เที่ยวของส่ง
 2 เที่ยว ซึ่งผู้ไปเที่ยวหลังก็ของออกสายกว่าปกติ นอกจากนี้ยังต้องใช้งานหลายอย่าง
 เช่น ติดต่อกับส่วนกลางในการเบิกวัสดุ หรือติดต่อเรื่องและคำสั่งต่าง ๆ ส่งเจ้าหน้าที่
 ออกเยี่ยมบ้าน ฯลฯ ยิ่งในขณะที่ศูนย์บริการสาธารณสุขต้องทำงานเกี่ยวกับการรณรงค์
 เพื่อป้องกันโรคแล้ว รดยังต้องรับส่งเจ้าหน้าที่ตามจุดต่าง ๆ อีกหลายเที่ยว เนื่องจาก
 ต้องนำเวชภัณฑ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการนี้ไปด้วย จึงจำเป็นต้องลดจำนวนผู้โดยสาร
 ลง พร้อมกันนั้นรถก็เป็นหน่วยประชาสัมพันธ์ไปด้วย ฉะนั้นจึงไม่สามารถจะใช้ได้เต็ม
 ที่ในทุกคัน ซึ่งในบางครั้งเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องอาศัยรถยนต์รับจ้างหรือรถประจำทาง
 จากสาเหตุดังกล่าวทำให้เป็นอุปสรรคในการออกเยี่ยมบ้านของเจ้าหน้าที่ ทำให้
 เยี่ยมประชากรกลุ่มเป้าหมายได้น้อยราย

จากการศึกษาทั้งหมดดังกล่าวมาแล้ว โดยส่วนรวมกล่าวได้ว่า

- โครงสร้าง หน้าที่ การจัดการในค่านบุคลากร งบประมาณ และการ
 ประสานงาน รวมทั้งการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในการให้บริการทางด้านอนามัย
 แม่และเด็กของศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานครทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ กล่าวคือ
- โครงสร้าง มีการกำหนดหน้าที่ และขอบข่ายงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 มีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือ, แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ
 และมีการส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่ให้ได้รับการฝึกอบรมเสมอตามโอกาส
- หน้าที่ของศูนย์ฯ ได้ให้บริการแก่ประชาชน โดยการให้คำแนะนำและดูแล
 แก่แม่และเด็ก มีการให้บริการรับฝากครรภ์ ตรวจครรภ์ ตรวจหลังคลอด ตลอดจนสุขภาพ
 เด็กดี ให้ภูมิคุ้มกันโรค ออกเยี่ยมบ้านเพื่อให้คำแนะนำความรู้เพิ่มเติม และติดตาม
 ประเมินผลการปฏิบัติตนของแม่และเด็กซึ่งศูนย์ฯ ให้บริการแบบผสมผสานโดยการให้
 บริการทั้งด้านรักษา ป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพ และฟื้นฟูสุขภาพ

- บุคลากร เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานก็มีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในงานดี มีประสบการณ์ในการทำงานสูง มีการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ อยู่ในเกณฑ์น่าพึงพอใจ

- งบประมาณ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ในการให้บริการแก่ประชาชน ส่วนใหญ่ก็เพียงพอกับปริมาณที่ทำได้ในปัจจุบัน

- การประสานงาน มีการประสานงานกันภายในศูนย์ฯ และระหว่างศูนย์ฯ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือหอสมุด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า การจัดการและการดำเนินงานของศูนย์บริการสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร อยู่ในเกณฑ์ดี แต่ผลการปฏิบัติงานที่ปรากฏออกมา ยังไม่สามารถบรรลุสิ่งที่คาดหวัง หรือเป้าหมายได้ เนื่องจาก

- ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะแพทย์ และเจ้าหน้าที่พยาบาลสาธารณสุข ที่ทำหน้าที่เยี่ยมบ้าน มีจำนวนไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่ต้องทำ

- กรุงเทพมหานคร ขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศูนย์ฯ และงานของศูนย์ฯ เท่าที่ควร ทำให้ประชาชนไม่ทราบถึงบริการ และทำเลที่ตั้งของศูนย์ฯ มีทัศนคติที่ไม่ดีกับศูนย์ฯ ทำให้ประชาชนมาใช้บริการค่านอนามัยแม่และเด็กกับศูนย์ฯ น้อย ทำให้ศูนย์ฯ ไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนเท่าที่ควร

- โรงพยาบาลของรัฐให้ความร่วมมือยังไม่ดีเท่าที่ควรในการส่งตัวข้ามสถานัน ระหว่างศูนย์ฯ กับโรงพยาบาล เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลไม่ทราบถึงเป้าหมายร่วมกันระหว่างกรุงเทพมหานคร กับโรงพยาบาลของรัฐ และขอบเขตงานของศูนย์บริการสาธารณสุขว่ามีอะไรบ้าง สาเหตุใหญ่ 3 ประการ ดังกล่าวทำให้ผลการปฏิบัติงานที่ปรากฏไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญห

1. ควรปรับปรุงอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับปริมาณงานที่มีอยู่ โดย โดยเฉพาะแพทย์ พยาบาลเยี่ยมบ้าน อันเป็นเหตุให้การดำเนินงานค่านอนามัยแม่และเด็กยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เมื่องานมีมากกว่ากำลังคน ทำให้ปฏิบัติงาน

เกิดความเบื่อนายเมื่อรู้สึกว่าจะไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้
ดังนั้นควรที่จะบรรจุเจ้าหน้าที่เพิ่มในอัตราที่ว่างอยู่ ให้ปฏิบัติงานตามความรู้ความ
สามารถทำให้เกิดความเต็มใจทำงานกับศูนย์บริการสาธารณสุขอย่างมีประสิทธิภาพ
ภาพ และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย

- ควรผลิตแพทย์ใหม่มากขึ้น ถึงแม้แพทย์ส่วนใหญ่จำนวนมากจะทำงาน
อยู่ในกรุงเทพมหานครก็ตาม แต่ส่วนมากแพทย์เหล่านี้มักจะอยู่ตามโรงพยาบาลของรัฐ
และเอกชน คลินิกส่วนตัวมากกว่าที่จะอยู่กับศูนย์บริการสาธารณสุข ดังนั้นควร
ส่งแพทย์ที่จบใหม่มาประจำยังศูนย์บริการสาธารณสุข เพราะศูนย์บางแห่งยังขาด
แคลนแพทย์ ทั้งนี้โดยการเพิ่มสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจใหม่มาทำงานที่
ศูนย์บริการสาธารณสุข

- ควรสนับสนุนให้พยาบาลได้ทำหน้าที่สอนและนิเทศงานแก่ประชาชน
ให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสาธารณสุข โดยการอบรมและนิเทศงานผู้สื่อข่าวสาธารณสุข
(บสส) และอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม) ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะช่วยแบ่งเบา
ภาระหน้าที่ของพยาบาลใหม่มากขึ้น นอกจากนี้บุคคลเหล่านี้ได้ใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมาย
คือ แม่และเด็กมาก ถ้าบุคคลเหล่านี้ได้รับการฝึกอบรมที่ดี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยว
กับงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย ย่อมสามารถช่วยในท่านกำลังเจ้าหน้าที่ที่ทำการเยี่ยม
บ้านได้มาก ซึ่งผู้สื่อข่าวสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขสามารถที่จะเข้าถึง
แม่และเด็กได้กว้างขวางและทั่วถึงมากขึ้นทุกหนทุกแห่งได้อย่างรวดเร็วและแน่นอน
ซึ่งช่วยในการประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมสุขภาพของแม่และเด็กได้มาก จะช่วยให้
ประชาชนเห็นความสำคัญของสุขภาพ มาฝากครรภ์ ตรวจครรภ์ ตรวจหลังคลอด นำ
เด็กมาตรวจสุขภาพเด็กดีและฉีดวัคซีนป้องกันโรคได้มากยิ่งขึ้น และยังช่วยส่งข้อมูล
ข่าวสารต่าง ๆ ในชุมชนมายังศูนย์บริการสาธารณสุขได้ควยเมื่อประสบกับปัญหาใน
ชุมชนนั้น

นอกจากนี้การอบรมผู้สื่อข่าวสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้านจะเป็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวาง ยังเป็นการประหยัดงบ
ประมาณของรัฐบาลเพราะไม่ต้องเสียเงินค่าจ้างบุคคลเหล่านี้ เพียงให้การตอบแทน
คือ การมอบบัตรประจำตัวผู้สื่อข่าวสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

ให้บริการรักษาพยาบาลฟรี เป็นต้น ซึ่งถ้าผู้สื่อข่าวสาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำงานได้ผลก็จะช่วยให้ประชาชนมีสุขภาพดีเพราะมีป้องกันไว้ก่อนที่จะเป็นอะไร ซึ่งจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการรักษาเวลาเจ็บป่วยหรือเป็นโรคไ้มาก ซึ่งผู้สื่อข่าวสาธารณสุขนี้คัดเลือกจากจำนวนประชากร 10 หลังคาเรือนเลือกได้ 1 คน เมื่อคัดเลือกได้แล้วก็จะได้รับการอบรม 5 วันแล้วให้ไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านนั้น 3 เดือน แล้วส่งไปรับการฝึกอบรมอีก จากจำนวนผู้สื่อข่าวสาธารณสุขทั้งหมดของหมู่บ้านจะทำการคัดเลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยผู้สื่อข่าวสาธารณสุข 10 คน เลือกเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 1 คน ได้รับการอบรมอีก 15 วัน ซึ่งสามารถที่จะไปปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณสุขมูลฐาน 8 ประการ คือ

1. การให้สุขศึกษา
2. การให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่เด็ก
3. การควบคุมโรคติดต่อในท้องถิ่น
4. การอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว
5. การโภชนาการ
6. การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและการจัดหาน้ำสะอาด
7. การรักษาพยาบาลโรคง่าย ๆ ที่พบบ่อย ๆ ในท้องถิ่น
8. การจัดหายาที่จำเป็นไว้ใช้ในท้องถิ่น

การแก้ปัญหาสาธารณสุขโดยมีพื้นฐานอยู่ที่ประชาชน กระตุ้นให้ประชาชนมองเห็นปัญหา ตระหนักถึงปัญหา มีความรู้ความเข้าใจในปัญหา หาทางแก้ไขปัญหาแล้วทำเป็น การก็จะบังเกิดผลถาวร การดำเนินงานจะไม่ลุ่มเหลว ก่อให้เกิดผลดีแก่ประชาชน ถ้าประชาชนทุกคนใ้รู้เข้าใจจนถึงขั้นสามารถป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพของตนเอง และบุตรแล้วปัญหาคานสุขภาพอนามัยของประชาชนก็จะลดน้อยลงไป

ควรมีนักสุขศึกษาประจำแต่ละศูนย์ฯ เพราะเป็นผู้เผยแพร่ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย เป็นการป้องกันโรคมกกว่าการรักษา และเพื่อให้พยาบาลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ควรมีนักสุขศึกษาสำหรับหน้าที่นี้โดยเฉพาะและมีความสามารถที่จะจูงใจผู้ให้บริการของศูนย์ฯ ซึ่งมีระดับการศึกษาทำเป็นส่วนใหญ่ ให้มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยที่ถูกต้องอันจะช่วยในงานอนามัยแม่และเด็กบรรลุป่า

หมายไค้ยิ่งขึ้น ซึ่งจะลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจของผู้รับบริการและรัฐบาลยังช่วยลดภาระของแพทย์ และพยาบาลให้น้อยลง ทำให้สามารถปฏิบัติงานไค้เต็มที่มากยิ่งขึ้น

2. รัฐบาลส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นโดยการจัดนิทรรศการ สัมภาษณ์แม่และเด็กประจำเสมอ ๆ เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงดูเด็กโดยมีการร่วมมือกันระหว่างศูนย์บริการสาธารณสุขและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอนามัยแม่และเด็กประชาชนจะไค้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติไค้ถูกต้อง ซึ่งการจัดนิทรรศการจะทำให้ประชาชนที่มารับนิทรรศการจำนวนมากมีความเข้าใจถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ซึ่งการส่งเสริมทางด้านประชาสัมพันธ์ทางด้านอนามัยแม่และเด็ก นอกจากการจัดนิทรรศการแล้ว ควรประชาสัมพันธ์โดยวิธีอื่นด้วย เพื่อให้ประชาชนไค้มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพมากยิ่งขึ้นและทั่วถึง โดยการใช้อยู่ประเภทต่าง ๆ เช่นทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เอกสารและโปสเตอร์ ฯลฯ ควรใช้อยู่หลายประเภทประกอบกันเพื่อที่จะไค้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพที่สมบูรณ์โดยฉนวนหน้า ซึ่ง สวินฮาร์ต ไค้ให้ข้อคิดเรื่องการส่งเสริมสุขภาพว่า "เราจะมีสุขภาพดีไม่ไค้ ถ้าหากความรู้เรื่องสุขภาพ" และ พาชีคา แอเรน เรย์ ไค้ให้ความคิดเห็นว่า หลักใหญ่ของการสาธารณสุขคือ การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค แต่การป้องกันโรคจะทำได้ผลดีด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพและสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้ตนเองมีสุขภาพที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งการประชาสัมพันธ์โดยให้คำแนะนำสู่ศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้ค้ทั่วหน้านี้จะช่วยเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคมายิ่งขึ้น ทำให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ การประชาสัมพันธ์ที่จะให้ไค้ผลสูงสุด นอกเหนือจากการใช้อยู่ดังกล่าวแล้วของประกอบด้วยการเยี่ยมบ้าน การนำรถออกไปตั้งหน่วยรักษาพยาบาลและป้องกันโรคเคลื่อนที่ไค้กลับบ้านด้วย ซึ่งในการประชาสัมพันธ์นี้จะต้องให้ความรู้แก่ประชาชนให้ทราบมากขึ้นว่าศูนย์ฯใหม่บริการทางคานไค้มาง นอกจากจะมีบริการรักษาโรคทั่วไปแล้ว ยังรับฝากครรภ์ ตรวจครรภ์ ตรวจหลังคลอด ฉีดวัคซีน ตรวจสุขภาพเด็กค้ และอื่น ๆ ซึ่งศูนย์ฯ มีบริการที่ค้ให้ความสะดวกสบายในการใช้บริการ นอกจากนี้ควรประชาสัมพันธ์บอกทำเลที่ตั้งของศูนย์ฯว่าอยู่จุดไค้

เพื่อผู้ที่ยังไม่ทราบจะใคร่รู้จักศูนย์ฯ และบริการของศูนย์ฯ มากขึ้น ทำให้เข้าใจและยอมรับในบริการของศูนย์ฯ ส่งผลทำให้มีผู้มาใช้บริการด้านนี้กับศูนย์ฯ มากยิ่งขึ้น ซึ่งการประชาสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีเกิดผลจะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน สื่อมวลชน ผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัครต่าง ๆ และจากผู้บริหารระดับสูงเห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนโดยให้การสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จึงจะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้

3. ควรจัดให้มีการอบรมเสมอเป็นระยะ ๆ แก่เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนวิชาการสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพการงานและหน่วยงาน ซึ่งการอบรมนี้จะทำให้เจ้าหน้าที่ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจหลักและวิธีการปฏิบัติงานให้ถูกต้องเหมือนกันและมากที่สุดในทุกหน่วยงาน และสามารถที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้รับบริการเหมือนกันทำให้ผู้รับบริการไม่สับสน ซึ่งการอบรมแก่เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ให้มีความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นนั้น จะทำให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมมีความกระตือรือร้นในการที่จะปฏิบัติงานให้ดีขึ้นทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณควบคู่กันไป ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนก็จะเป็นการสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่อื่นจะเป็นการจูงใจให้ประชาชนมาใช้บริการสาธารณสุขจากศูนย์บริการสาธารณสุขมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีการค้นคว้า วิจัยเพื่อหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการอันเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานและประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่ไม่มีโอกาสค้นคว้า วิจัยหาความรู้ จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดความคึกคักริเริ่มใหม่ ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรให้สวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่เยี่ยมบ้านซึ่งทำงานนอกสถานที่ ต้องพบกับความยากลำบากในการปฏิบัติหน้าที่ไปตามที่ต่าง ๆ บางสถานที่ไกลจากถนนมากไม่มีรถวิ่งถึงจุดที่จะไปต้องอาศัยการเดิน บางสถานที่ต้องส่งเรือไปอีก ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องอาศัยความอดทนอย่างมาก ดังนั้นจึงควรมีสวัสดิการเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการจูงใจในการปฏิบัติงาน

4. ควรปรับปรุง และส่งเสริมการประสานงานให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีการติดต่อประสานงานกับศูนย์บริการสาธารณสุขมาก

ในการส่งผู้ช่วยข้ามสถาบัน ดังนั้นผู้บริหารโรงพยาบาลของรัฐจะต้องมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลที่มีหน้าที่ติดต่อกับผู้รับบริการโดยจัดให้มีการประชุมชี้แจงแก่เจ้าหน้าที่โดยสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์และข้อตกลงต่าง ๆ ระหว่างโรงพยาบาลกับศูนย์บริการสาธารณสุข ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเห็นความสำคัญของการประสานงานที่ดี โดยการให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้รับบริการที่ทางศูนย์บริการสาธารณสุขส่งตัวมาขอรับบริการของโรงพยาบาล ได้รับความสะดวกสบายในการติดต่อกับบริการ เมื่อทางเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลให้ความร่วมมือประสานงานดี ก็จะมีผลให้ประชาชนใช้บริการค่านอนามัยแม่และเด็กโดยเฉพาะในการฝากครรภ์กับศูนย์ยามากขึ้น ส่งผลถึงการตรวจครรภ์ และตรวจหลังคลอดมากขึ้นด้วย ซึ่งส่วนหนึ่งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของโรงพยาบาลของรัฐในด้านนี้ได้มาก ซึ่งการประสานงานที่ดีนอกจากจะช่วยลดความซับซ้อน ทำให้เกิดความราบรื่นและต่อเนื่องในการทำงานแล้ว ยังเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณของรัฐอีกด้วย นอกจากนี้เป็นการติดกับผู้รับบริการด้วย เพราะศูนย์อยู่ใกล้ชิดกับผู้รับบริการมากกว่าโรงพยาบาลสามารถออกเยี่ยมติดตามให้คำแนะนำดูแลผู้รับบริการและประเมินผลการปฏิบัติของผู้รับบริการได้ ซึ่งศูนย์ทราบสถานที่ความเป็นอยู่ที่แท้จริงสามารถช่วยเหลือได้ตามความเหมาะสมด้วย ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานค่านอนามัยแม่และเด็กประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. รัฐควรให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนโดยทั่วถึง ตลอดจนแก่ค่านิยมของลูกหรือพี่เป็นของไมตรี เมื่อประชาชนมีความรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกต้องจะแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น ทุกวันนี้ในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือประชากรในชุมชนแออัดยังมีเปอร์เซ็นต์ของการไม่รู้หนังสือค่อนข้างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ย้ายภูมิลำเนาจากต่างจังหวัดมีเป็นจำนวนมาก การที่ประชากรขาดการศึกษา ย่อมทำให้ขาดการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ประชากรเกิดการเจ็บป่วยไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามสมควรและส่งผลให้ยากจนลง เมื่อยากจนก็ขาดการศึกษา ขาดการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นวัฏจักรแห่งความทุกข์ยากของประชาชน ดังนั้นรัฐบาลควรจัดให้มีการบริการทางค่านอนามัยแก่ประชาชนให้ทั่วถึง และควรมีการฝึกสอนตั้งแต่เป็นนักเรียนให้เห็นความสำคัญของสุขภาพ รู้จักปฏิบัติตนเพื่อป้องกันและรักษาสุขภาพจนเกิดสุขนิสัยที่ดีจน

เคียบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงและจะไ้สืบทอดลูกหลานที่มีสุขภาพดีต่อไป การที่จะอบรมสั่งสอนเด็กให้มีการปฏิบัติตนที่ถูกตอง จำเป็นต้องมีครูสอนที่มีความรู้ทางค่านี้อย่างดี ถึงนั้นจึงควรอบรมครูเหล่านี้ให้มีความรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของสุขภาพ โดยอาจจะบรรจุความรู้นี้ในหลักสูตรวิชาชีพและควรเชิญครูมารับการอบรมหลักสูตรเกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อให้มีความสามารถที่จะให้ความรู้แก่เด็กที่ถูกตอง

6. ปรับปรุงสถานที่บริการสาธารณสุขให้แลดูสวยงามมีระเบียบและควรมีห้องตรวจเป็นสัดส่วน เพื่อเป็นการจูงใจประชาชนให้เกิดความรู้สึกอยากใช้บริการของศูนย์บริการสาธารณสุข นอกจากนี้ควรมีสถานบริการสาธารณสุขในทุกแห่งทั่วกรุงเทพมหานครให้มากกว่าปัจจุบัน เพื่อให้ประชาชนผู้รับบริการในแหล่งที่ยังไม่มีศูนย์ฯ ที่ไกลบ้านได้มีโอกาสได้ใช้บริการทางค่านี้นี้ด้วย การมีศูนย์บริการสาธารณสุขมากขึ้นในแหล่งที่ยังมีสถานบริการสาธารณสุขน้อยจะทำให้ประชาชนในแหล่งนั้นได้มาใช้บริการค่านี้นี้มากขึ้น เพราะโดยทั่วไปประชาชนมักใช้บริการกับสถานบริการสาธารณสุขที่อยู่ไกลบ้านเพราะสะดวกสบาย และมีประชาชนจำนวนมากโดยเฉพาะคนยากจนที่ตองหาเข้ากินค่าไม่คอยมีเวลาจะมาใช้บริการทางสาธารณสุข เนื่องจากที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานอยู่ห่างไกลจากที่ทำการมาก ทำให้ไม่สะดวกที่จะมาใช้บริการค่านี้นี้จึงไม่มารับบริการ ถึงนั้นการที่จะให้เป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนให้ทั่วถึง จำเป็นต้องมีแหล่งให้บริการที่เพียงพอเหมาะสมกับจำนวนประชาชนที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานครตองส่งเสริมสนับสนุนและติดตามการสร้งศูนย์บริการสาธารณสุขใหม่จำนวนเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสรรหาบุคคลที่จะมาทำงานที่ศูนย์บริการสาธารณสุขที่สร้งใหม่ให้เพียงพอกับจำนวนประชากรในแหล่งนั้นด้วย เพื่อให้ผลงานออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วย นอกจากสถานที่ให้บริการดังกล่าวข้างต้นควรมีอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทันสมัยให้เพียงพอและมีเวชภัณฑ์ที่มีคุณภาพจำนวนมากพอที่จะให้แก่ผู้รับบริการให้ทั่วถึง ซึ่งจะเป็นการสร้งภาพพจน์ที่ดีให้กับศูนย์ฯ เพื่อประชาชนจะได้มีความเชื่อใจและมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์ฯ การบริการของศูนย์บริการสาธารณสุขไม่ค้อยกว่าโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลอื่น ประชาชนในกรุงเทพมหานคร

ทุกระดับฐานะจะได้ใช้บริการทางค่านแม่และเด็กโดยเฉพาะในการฝากครรภ์ และ
หลังคลอดหลังคลอดกับศูนย์มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ควรมีการศึกษาทัศนคติ และค่านิยมของประชาชนในการใช้บริการ
สาธารณสุขของรัฐ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย